

Megújuló örökség XVII.

A határon túli magyar épített örökség kutatása és megóvása

Erdély, műemlékvédelem, néptánc – kell ennél több?

Mikor Sarkadi Márton említette a konferencián való részvétel lehetőségét, egy erdélyi felmérésről, Páncélcsehről tartottunk hazafelé. Fáradtan, csendesen utaztunk, de a kirándulás lehetősége nagyon feldobott, és még haza sem értünk, de már vártam, hogy visszatérhessek Erdélybe. Hamarosan diplomázó építészhallgató vagyok és az építész hivatásban a műemlékvédelem az az út amely iránt szeretnék elköteleződni, különösen a határon túli épített örökségünk védelme iránt.

Lelkesen készülődtem, nézegettem a tervezett állomásokat, melyek között két ismerősre leltem, Mikházára és Tancsra. Két éve töltöttem Mikházán négy hetet egy táborban: régészek és építészek dolgoztak együtt: a falu határában a római kori limes ásatási munkálatai folytak, az építész csapat pedig a falu népi építészeti értékeinek felmérésén dolgozott. A faluban álló kolostor és templom is ismerős helyszín volt számomra: három hallgatótársammal ferences szerzetesnek öltözve mutattuk be a templom értékeit a faluban tartott reneszánsz és római kort felidéző rendezvényen. Tancson pedig április elején jártam, a templom felmérésén dolgoztunk. Három napot töltöttünk ott, a lelkész házaspár szívélyes vendégszeretete maradandó emlék számomra. Így az ismerős helyszínek a kedves emlékek miatt voltak vonzóak, az ismeretleneket pedig kíváncsisággal vártam.

A kiránduláson összesen 17 helyszínt látogattunk meg, melyek között nem csak egyházi épületek, hanem kastélyok is szerepeltek. Számomra a legemlékezetesebb helyszín Nagyercese volt.

Nagyercese apró maros megyei falu, Szászrégentől 16 kilométerre fekszik. Református temploma és fa haranglába magaslaton áll, jelezve az érkező számára a hely magasztosságát.

Míg a templomkulcsra várakoztunk, pár utcán végigsétáltam, engem a falu népi építésze is lenyűgözött. Elhagyott kis házak sorakoztak egy utca mentén. A dimbes-dombos környék gyönyörű; elképzeltem a régi pezsgő életet, mikor még fiatalok is laktak itt, munka volt, állatok, gyümölcsösök, bálók, szerelmek. Romantikus-nosztalgikus érzések fűznek a kis falvakhoz, a megélt népi kultúrához, tánchoz, zenéhez, népművészetekhez. Egy szép csűr éppúgy lenyűgöz, mint egy templom.

A lelkésztől megtudtuk, hogy a falu utolsó magyar lakosa idén hunyt el. Ő látta el a templom karbantartási munkáit, most viszont már senki nem viseli gondját. Elfogyott a régi nagy gyülekezet, a temetések sorát alig szakította meg keresztelő, vagy házasságkötés. A lelkész arról számolt be, hogy minden évben egy falutalálkozó alkalmával istentiszteletet tartanak a templomban, így tartják fenn az eredeti rendeltetést, és teremtenek lehetőséget a találkozásra a faluból elszármazottaknak.

A mi kis kirándulócsoporthunk is benépesítette rövid időre a templomteret. A szakmai bemutatás után a lelkész rögtönzött istentiszteletet tartott. A közös ima meglepetésszerűen ért, megható és egyben szívszorogató volt. Úgy érzem, ez az erő is nagyban hozzájárul a templom fennmaradásához, ami ebből az Isten-ember találkozásból fakadt.

Sajnos sok kis falu gyülekezetének sorsa hasonló. Míg a magyar lakosság fogy, a román és a cigány lakosok aránya nő. A románok ortodox vallásukat, saját, új templomaikban élik meg. Az ortodox templomok szaporodnak, a mi régi templomaink pusztulnak. Ezért is volt olyan jó látni az erőfeszítéseket, amiket ezek a fantasztikus emberek tesznek a Teleki László Alapítvány szolgálatában!

Felvetődött a kérdés: lehetne-e valamilyen hosszú távú stratégiával biztosítani ezeknek a gyülekezet nélküli templomoknak a fennmaradását? Míg egy kastély esetében elég a gazdaságilag megtérülő funkció és a támogatási forrás megtalálása, addig egy templom esetében a funkció megváltoztatása csak kis mértékben lehetséges – a szakrális térszervezés specialitása nem ad sok lehetőséget. A szakrális tereket az Isten-ember kapcsolat élteti – ha nincsenek emberek, a kapcsolat megszakad, a kapcsolat tere megüresedik. Számomra a templom nem egy múzeumi tárgy, melynek értékeit a nagyközönség elé kell tárnunk, hanem egy találkahely Istennel. E kapcsolat különböző korok-beli kifejeződése tudományos kutatás tárgya – ezen dolgozunk mi, építészek, restaurátorok, művészettörténészek. De ha a jelen idejű kifejeződés hiányzik, a templomot nem használja senki, akkor csak egy állapotot tudunk rögzíteni, ami a kapcsolatokat jellemző folyamatos változással pont ellentétes. Foglalkoztat ez a kérdés, mégis mi lesz ezeknek az épületeknek a sorsa a feltárás, restaurálás után?

Olvastam a Középkori Templomok Útja nevű programról, melybe Kárpát-medence északkeleti részének műemléki templomai kerülnek be. Folyamatosan bővül a templomok sora, melyekhez programokat szerveznek – kerékpáros túrákat, gyalogtúrákat, hosszabb utazásokat. Nagyon tetszik ez a kezdeményezés. Talán a többi erdélyi területen is megvalósítható lenne egy hasonló program, mely a lelkes kutatókon kívül további érdeklődő embereket vonz és életet visz a falvak templomaiba – akár hozzánk hasonlóan, többször, kis körben, alkalmi istentiszteletekkel megünnepeelve és megtisztelve a templom fennállását.

A konferencián nagy öröm volt számomra a népzene-s-néptáncos est. Diószegi László előadása bepillantást engedett Marosszék hagyományaiba, majd egy kis tánctanítás után mi is táncra perdülhettünk. Két éve életem része a néptánc, a Műegyetemi Néptáncgyűttes kezdő csoportjának vagyok tagja. Így mondhatom, hogy a konferencián szakmai és a szabadidős szenvedélyemnek egyaránt hódolhattam, nagy köszönet érte a Teleki László Alapítványnak!

Füsi Zsófia

utazásaimról gyakran készítek emlékfüzetet – ezt a konferencia egyik helyszíne, Nagyerce ihlette